

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2

(Суми, 19 травня 2017 року)

Суми
2017

прикладом для інших небайдужих до проблеми поширення освіти серед простого населення.

1. Краткий очерк возникновения и деятельности благотворительных учреждений Харьковской губернии. – Х.: Тип. Губернского Правления, 1846. – 160 с.

2. Багалея Д.И., Миллер Д.П. История города Харькова за 250 лет его существования: В 2 т. / Д.И. Багалея, Д.П. Миллер. – Х.: Тип. Зильберберга, 1912. – Т. 2. – 974 с.

САВЧЕНКО А.

(науковий керівник – к. і. н., доц. *Н. В. Лобко*)

ЗМІНА УКРАЇНСЬКИХ ВЕСІЛЬНИХ ОБРЯДІВ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Нині під впливом глобалізації, а то й як результат сімдесятирічного панування радянської влади та ідеології, змінилось як ставлення українців до власне весілля, так і до весільних обрядів та традицій.

Перш за все, для переважної більшості населення, можливо, не по кишені святкувати кількадедне весілля, тому до 80% сучасних весінь відбуваються за європейським зразком – в один день.

Змінився одяг молодят. Практично, вже не побачиш наречених в національному українському одязі – наречена майже завжди в білій сукні та фаті, а наречений – у святковому костюмі з краваткою. Цей елемент нами запозичений з Західної Європи.

Наречена має при собі мініатюрний букет квітів, який наприкінці вечора має передати, як естафетну паличку, комусь із незаміжніх подруг. Власне, це також не український обряд, а запозичений. Зовсім недавно у програму весільного дійства увійшла спроба передавати естафету неодруженим хлопцям:

наречений, знімаючи підв'язку з ноги «молодої», кидає її через себе у натовп юнаків.

Споконвіків на українському весіллі відбувались жартівливі викрадення нареченої, а з радянських часів закріпився наступний звичай: свідку (дружку, дружбі, старшому боярину), який має слідкувати за тим, щоб наречену чи її взуття не викрали, як штрафна санкція, наливали горілку у черевичок, аби той випив.

До речі, відійшла у небуття традиція частувати гостей, що раніше мали здійснювати весільні свати (старости, а на Конотопщині – дружки). Нині пляшки з різноманітними алкогольними напоями (а не домашнім самогоном) стоять на столах і гості частуються самі.

Практично зник звичай «відбувати свайбу» у «шалаші», де під накриттям встановлювалися в кілька рядів столи, за які сідали гості. У радянські часи «шалаші» успішно замінювались армійськими палатками, які прикрашали квітами, повітряними кульками та плакатами, намальованими друзями молодят. Зараз весілля відбуваються у сучасних ресторанах чи кафе. Зазвичай, весілля починається по обіді і триває до півночі. Популярних раніше музик з гармошкою і бубном замінили музиканти з електронною музикою, що виконують пісні часто під фонозапис, або звичайні «ді-джеї».

Поступово оновлюється і асортимент святкових страв. Поруч з традиційними на українському весіллі м'ясними, картопляними стравами, гречкою, млинцями, тощо з'являються екзотичні морепродукти, роли, салати з невідомих для нас інгредієнтів. Змінюється і перелік напоїв, як хмільних, так і безалкогольних. Наприклад, шампанське, таке популярне на новорічних святах та різних урочистостях, увійшло в наш весільний побут тільки декілька десятиліть тому. До цього наречених батьки частували звичайним самогоном чи вином.

Та й коровай, цей незамінний атрибут весільного дійства, уже не випікають дбайливі господині. Набагато простіше та й

вигідніше замовити святковий хліб у спеціалізованій кав'ярні, де можуть запропонувати безліч варіантів форми, оздоблення та розміру короваю.

Раніше знайомство молоді проходило під час різноманітних розваг. У традиційному суспільстві побутували такі форми розваг як "вулиці", "вечорниці", "досвітки", "вечірки", "музики", "кутки", "колодки", "вигін". Можна стверджувати, що ці назви пішли від або місць, де молодь проводила час і знайомилася, або від часу цих розваг. У радянський період влада почала створювати клуби, будинки культпросвіту, куди залучали молодь для ідеологічної обробки. Пізніше ці клуби трансформувалися в будинки культури, де і відбувались знайомства молоді, що витіснило традиційні підходи до часо-проводження. Останнім часом знайомства молодих людей, які часто приводять до весілля, відбуваються через Інтернет або через служби знайомств. Відходять у минуле романтичні оспівування в коханні, спілкування через поштових голубів, листування. На зміну їм прийшли телефонні дзвінки, SMS-спілкування, спілкування через соціальні мережі.

Вважалося, що подружжя пара буде щасливою, якщо обвінчається в церкві. Тоді цей шлюб буде тривати і на небесах. Дуже боляче вдарила по духовному надбанню народу заборона радянською владою релігії, що призвело до морального спустошення і зневіри населення. І лише зі здобуттям незалежності в Україні спостерігається повернення до духовних цінностей. Вінчання новостворених пар знову стає популярним.

Посаг посідав неабияке місце у весільній обрядовості, як вияв морально-етичних норм. Наприкінці 20-х – на початку 30-х років ХХ століття ця традиція повністю нівелювалася. Якщо раніше матері за недотримання традиційних весільних обрядів позбавляли дочок приданого, вважаючи це великим покаранням, то в цей час, якщо й траплялися випадки коли дівчина йшла заміж без приданого, було це виключно через матеріальні нестатки батьків, а не через те, що її позбавляли посагу.

Протягом багатьох століть сформувалася традиція весілля справляти восени на свято Покрови і в наступні неділі. Літо було гарячою порою, тому організація весілля в цей час не віталася. Не справлялися і в зимовий час. Категорично заборонялося відзначати цю подію у піст. За радянських часів ця традиція не дотримувалась. На даний момент із-за великого “напливу” пар, що прагнули вступити до шлюбу, весілля організовували в будь-який день тижня і будь-якої пори року. Проте в Західній Україні практично не знайдеш випадку організації весільного дійства у піст.

Якщо раніше розпорядником весілля залишався староста, то модний сервіс з тамадою нині добирається до всіх регіонів України. Програма тамади дуже віддалена від народних традицій. Вигівки їхні можуть трохи різнитися між собою, але загалом їм притаманна спільна структура сценарних дійств. Зазвичай програма тамади втілюється в сценарій з музичним супроводом. І знову ж таки спостерігається різний підхід до підбору пісень. У західних регіонах незмінними є українські народні пісні, в той час як у центральних та східних областях виконується переважно російська “попса”.

Нині спостерігається певне відродження весільного обряду, але в деформованому вигляді, що пояснюється втратами в попередній період та впливом комуністичної ідеології на всі сфери життя тогочасного суспільства і всепроникаючим впливом глобалізації. Були втрачені деякі елементи традиційного весілля. Так, майже не зустрічається обряд заручин. Певною мірою з передвесільних обрядів побутують тільки сватання.

Весільний обряд, хоч і в деформованому вигляді, все ж таки продовжує значною мірою виконувати свої суспільні функції, зокрема комунікативну – транслювати певні соціокультурні цінності від покоління до покоління.

1. *Борисенко В. К.* Весільні звичаї та обряди на Україні. – К.: Вища школа, 1988. – 352 с.

2. *Жигульский К.* Праздники культуры. – М.: Прогресс, 1985. – 186 с.

3. *Клід І. О.* Щоб свято було завжди святом. Практичні поради господарям і гостям – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 120 с.
4. *Ковальова С. В.* Усе про весілля: 500 порад щодо організації та проведення. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 288 с.
5. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. — К.: Освіта, 1992. –176 с.
6. *Черепанова С. О.* Філософія родознавства: Навч. посіб. / Передмова проф. В.Г. Скотного. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2008 – 460 с.

ХАЧАТАР'ЯН К.

(науковий керівник – к. і. н., доц. *Н. В. Лобко*)

ІСТОРІЯ ІКОНИ СПАС КРОВОТОЧИВИЙ АБО «ХЛІБ ЖИТТЯ»

13 грудня православні вшановують ікону Спас Кровоточивий або «Хліб Життя». Історія цієї ікони доволі цікава.

У XVIII столітті на Слобожанщині було більше двох десятків монастирів, і більшість із них мали великі земельні угіддя, млини, садки, пасіки. Монастирі збирали чималі кошти, багатіли, купували нові маєтки й цим викликали заздрість у Катерини II. Одним із найвизначніших храмів тієї доби вважається Успенський собор у Малій Чернеччині, у якому деякий час перебував Г. Сковорода. Указом 1788 року святиню було закрито.

Таким чином від чоловічого монастиря залишився лише один храм – Всіх Святих, надвратний або Монастирка (так його називають в Чернеччині). Під ним знаходився простір, який слугував проходом у монастир для пішоходів та возів. Цей прохід закрили, зробивши в ньому склад для дров. У храмі продовжували служити як у звичайній церкві. Але через століття після закриття монастиря про нього знову заговорили, ніби повернулася колишня слава.

30 листопада 1887 року тут дивовижним чином явився чудотворний образ Спасителя – «Спас Кровоточивий». За